

On müñlerçesiniň ölüp, galanyň gul edilen çaga haçly ýörişleri

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 26 января, 2025

On müñlerçesiniň ölüp, galanyň gul edilen çaga
haçly ýörişleri ON MÜÑLERÇESINIŇ ÖLÜP,
GALANYNYŇ GUL EDILEN ÇAGA
HAÇLY ÝÖRIŞLERI

Jemi sany elli müñe ýeten bu çagalaryň aglaba bölegi heniz ýolda gelýärkä heläk bolupdyr, diri galanlaryny-da söwdagärler musulman gul bazarlarynda satypdyr

Rim papasy Urban II Fransiýada Klermon gurultaýyny geçirip, gurultaýda Ýakyn Gündogaryň ähli şertlerini üýtgedip taşlajak karar kabul etdi.

Kararda Ýewropadaky ähli korollyklara we hökümdarlara habar ugradylyp, Ierusalimiň musulmanlaryň elinden halas edilmegini maksat edinen mukaddes ýörişe çagyrylýardy.

Pýotr Amenskiniň serkerdeliginde uly goşunyň düzülmeği uzaga

çekmedi.

Haçparazlar musulman hökümdarlaryň özara agzalalyklaryndan we çaknyşyklaryndan peýdalanylýp, üç ýyllap Ýakyn Gündogaryň köp ýerinde agalyk sürmegi başarypdyr. Mundan soň olaryň mukaddes maksady bolan Ierusalime ýöriş etmekleri üçin hiç hili päsgelçilik galmandyr.

Ierusalim şäheri musulmanlaryň birinji kyblasydy we Hezreti Omaryň (r.a) döwründe eýelenipdi. Hezreti Omar (r.a) şähere hristian we jöhüt jemagatynyň kethudalary bilen bile girip, şäheriň magnawy atmosferasyna uly hormat goýupdyr.

Hezreti Omaryň şähere girende birinji eden işi beýleki dinleriň mukaddes ýerlerini aýlanyp görmek bolupdyr, namaz wagty gelende bolsa, hristian jemagaty patriarha nirede namaz okap biljegini sorapdyr.

Patriarh şobada duran ýerlerinde namaz okap biljegini aýdanda, Hezreti Omar (r.a) ýylgyryp, munuň dürs bolmajagyny aýdypdyr.

Hezreti Omar (r.a) özünden soňky geljek musulmanlar: «Omar şu ýerde namaz okady» diýip, şu ýere eýe çykjak bolarlar» diýip, ol ýerde namaz okamandyr. Bu hoşgylaw hereketini esaslandyrmak üçinem Ierusalimde «Hezreti Omar» metjidini gurduryp, beýleki dinleriň ybadathanalaryna degilmeginiň önüni alypdyr.

Haçparazlar 1099-njy ýylyň 15-nji iýulynda Ierusalime girende birinji bilen «Hezreti Omar» metjidini harapladylar, beýleki bir diniň agzalary bolan müňe golaý jöhüdi öz ybadathanalary bolan hawralara dolduryp ýakdylar.

Bu basybalyşlykdan soň Ierusalim korollygy yglan edildi we Godfrua tagta geçdi. Haçparazlar musulmanlaryň geleňsizliginden, biri-biriniň aýagyna badak salyp ýörenliginden, agzalalygyndan, gorkaklygyndan güýç alýardylar. Ýolbaşçylar hamana ýurtlary basylyp alynmaýan ýaly özlerini biperwaý alyp barýardy, bir musulman emir ýa-da serkerde güýçlenjek bolsa, derrew onuň aýagynyň aşagyny gazyp başlaýardylar.

Üstesine şu ugurda pereňliler bilen hyzmatdaşlyk etmekdenem utanmaýardylar. Halk bolsa haçparazlaryň zulmy astynda halys sussy basylyp, ýere siňip barýardy.

Munuň iň esasy sebäbi, hacparazlar basyp alan şäherlerinde

özlerine garsy giden adamlary gorkunç formada öldürmekleridi. Hatda musulman halklaryň ýüregindäki gorkusyny artdyrmak üçin «Tafurlar» atly adamhor goşun bölümleri hem düzülipdi. Ýewropadan gelen bu hristian urşujylar öldüren musulmanlarynyň etini çeynäp at alan esgerlerdi.

Mahlasý, Ýewropa ýurtlaryndan Ýakyn Gündogara gelip, abysyz ulu heläkçiliklere sebäp bolan haçly ýörişler diňe musulmançylyklar üçin harapçylyk döretmändi.

Bu ýörişleriň çäginde on müňlerçe çaganyň armanly köýüp giden we gul edilip Müsürde satylan wakasy bar welin, garşydaş hatardaky musulmanlaryň wyždanyny syzladyp geldi: Çaga haçly ýörişleri...

• **Düş bilen başlan kyýamat**

1212-nji ýylda Germaniýada we Fransiýada täsin hadysa bolup geçipdir. Wandom şäheriniň golaýyndaky Klua obasyndsn Stiwen atly çekene bakyp ýören çaga Isa pygamberi düşünde görendigini we onuň özüne fransuz korolyna gowşurmak üçin hat berendigini aýdyp orta çykýar.

Ol ýanyna üşüren çagalary bilen bile ýola çykan badyna, bu barada olar barmaly ýerine barmankalar habar düşüpdür. Bu mukaddes yşarat üçin halk çagalara hödür-mürähet edýärdiler we bagyrlaryna basýardylar.

Halk «ugur hanjak?» diýip soranda çagalar «Hudaýa» diýip jogap beripdir, her geçen ýerlerinde-de san-sajaksyz ýetim we hossarsyz çagalar olaryň hataryna goşulypdyr.

Lan hronikasy Stiweniň ýanyna üýşen çagalaryň 30 müňe golaýdygyny ýazýar.

Fransiýanyň koroly ýagdaý barada eşidende, buthana sala salypdyr. Oňa çagalary Ierusalime äkitmeli däldigi, ýöne höwesleri ýatysýança güýmemelidigi maslahat berilipdir.

Gysga wagtyň içinde Stiwen çagalaryň arasynda dini ýolbaşçy ýaly görülmäge başlapdyr.

Stiweniň maksady Ortaýer deňzine baryp ýetmek eken. Käbir awtorsyz hronikalaryň aýtmagyna görä, çagalar Ortaýer deňzine ýetenlerinde Musa pygamberiň (a.s) Gyzył deňizi iki ýaryşy ýaly gudratyň bolup geçerine garaşypdyr. Şeýtmek bilen olar Ierusalime barjakdylar we Isa pygamberiň (a.s) haça çüýlenen agajyny Rime getirjekdiler.

Parižli Mattanyň hronikasynda çagalaryň merkezden uzaklaşdygysaýy açlyk, ýyrtyjy haýwanlaryň çozuşy, ýokanç keseller we öz aralarynda bolup geçen oňsuzlyklar bilen heläk bolandyklary aýdylýar.

Ahyrynda Marsele baranlarynda erbet lapykeçlige düşüpdiler, çünki deňiz ýarylyp olara ol bermändir. Az sanlysy porta baryp ýetenem bolsa, Ierusalime gidermen bolupdyr. Gýugo Herreus we Uilýam atly iki deňiz söwdagäri olary Ortaýer deňzinden geçirmegi teklip edipdir. Çagalar entek mugjyzanyň tamamlanmandygyny pikir edip, gämilere münüpdür. Gämileriň iki sanlysy gury ýere baryp ýetmänkä gark bolupdyr we ol gämidäki çagalaryň barsy ölüpdür.

Diri galanlar bolsa Bejaýa we Aleksandriýa şäherlerine äkidilip, sarazinlere satylypdyr. Sarazinler – ýewropalylaryň musulman däl halklara beren umumy adydyr. Käbir çeşmeler bolsa wakalary monahlaryň ýoýýan

maglumatlaryna goldanyp, çagalaryň uly böleginiň öýüne dolanyp barandygyny ýazýar.

- **Nemes çagalarynyň soňky ykbaly**

Nemes çagalarynyň öňbaşçysy kýolnly Nikolas atly çagady. Bu çagalaryňam ahyrky maksady Ierusalime barmakdy we bu gezek Italiýanyň üstünden geçip gitmekçidiler.

Olaryň fransuz çagalaryna garanda has bişow bolmagynyň sebäbi bolsa, kese ýurduň üstünden geçip gitmeleridi.

Fransuz çagalaryndan tapawutlylykda nemes çagalary deňizi ýarmakçy dældiler, ýöne başga bir gudrat bilen – deňiziň üstünde ýöräp gitjekdiklerine ynanýardylar.

Deňiziň kenaryna baranlarynda olaram garaşýan mugjyzalaryna duşmady. Şundan soň çeşmeler iki dürli maglumat berýär. Birinji maglumat çagalaryň garakçy söwdagärler tarapyndan aldawa düşürilip, musulmanlara satylandygyny habar berýär, köp kişi şuna ynanýar.

Çeşmelerde çagalaryň başdan geçiren kösençlikleri we lapykeçligi hakda düýpli maglumatlara duş gelýäris. Ýogsam bolmasa baş ýepiskopyň muňa garşy çykyp, çagalaryň gämä münmeginiň önüni aljak bolandygy aýdylýar.

Gämilere münmeginiň öňi alnanam bolsa, ýolda ömür tanapy üzülen çagalaryň sany göz önüne tutulanda, gorkunç kartina önümüzden çykýar.

Yzyna dolanan çagalar näletlenip, gorkaklykda aýyplanyp, jemgyýetden çetleşdirilenem bolsa, Rim papasy Innokentiý III hakyky haçly ýörişleriň motiwasiýasy üçin bu ýagdaýdan hezil edip peýdalandy:

– Bu çagalar bizi utandyrýarlar. Çünki biz piliň gulagynda uklap ýatyrkak, olar mukaddes ýerleri halas etmek üçin ylgaýarlar.

Şu wakalaryň birine-de musulman hronikalarynda gabat gelmeýänligimiz we orginal çeşmelerde-de delilleriň gowşak bolmagy aňlarda käbir sorag alamatlaryny oýandyrýar.

Netijede, köp sanly çeşmelerden ugur alyp, Germaniýada we Fransiýada bolup geçen, biri-birinden aýry iki çagalar haçparaz goşunynyň bolandygyny bilýäris.

Jemi sany elli müňe ýeten bu çagalaryň aglaba bölegi heniz ýolda gelýärkä heläk bolupdyr, diri galanlaryny-da söwdagärler musulman gul bazarlarynda satypdyr.

HENRY TREECE

— THE —
**CHILDREN'S
CRUSADE**

THE STIRRING TALE OF A DANGEROUS AND EXCITING
JOURNEY BY AN ARMY OF COURAGEOUS CHILDREN

kitapcy.ru

MORROW
PAPERBACK
EDITIONS \$1.95

THE CHILDREN'S CRUSADE

A History by
George Zabriskie Gray

Foreword by Thomas Powers

In the year 1212, nearly a hundred thousand children, boys and girls, average age twelve, marched from Europe in an attempt to reach Jerusalem and there to convert the Moslems to Christianity. Many of the children died, some as martyrs. Many were sold into prostitution and slavery. Many were never heard of again. This is the story of their ordeal, their crusade.

kitapcy.ru

* Makalamyza üns berip, gymmatly maglumatlary bilen taryh gaznamyzy we düşüňämizi baýlaşdyran Hasan Mert Kaýa halypamyza aýratyn minnetdarlygymy bildirýärim.

** Has giňişleýin bilmek isleýänler Genri Trisiň «The Children's Crusade» kitabyňy, Jorj Zabriski Greýiň «The Children's Crusade an episode of the thirteenth century» wersiýasyny okap bilerler.

Mehmet MAZLUM ÇELIK.

Çarşenbe, 17.05.2023 ý. Taryhy makalalar